

مدرسه‌های «جامعه تعلیمات اسلامی»

به روایت اسناد و آمار شورای عالی آموزش و پرورش

● رحیم روح‌بخش*

اشاره

فعالیت نیروهای مذهبی و اسلامی در سال‌های بعد از سقوط پهلوی اول، محصول فضای باز سیاسی سال‌های جنگ جهانی دوم بود. کما اینکه بعد از دو دهه به‌حاشیه‌راندن این نیروها از سوی کارگزاران رضاخانی، اینک آنان فرصت تاریخی احیا و بازخوانی مجدد آموزه‌های دینی را به‌دست آورده و مهم‌ترین راهکار بهره‌برداری از این ظرفیت‌ها را، در قالب تبلیغات گسترده دینی، در دستور کار قرار دادند. از این‌رو، باتشکیل صدها انجمن، انتشار ده‌ها نشریه مذهبی و بالاخره تأسیس مدرسه‌های اسلامی به‌گسترش فعالیت‌های اسلامی پرداختند.

رویکرد ورود فعالان مذهبی در عرصه فرهنگ در گام نخست با نقد مدرسه‌های دولتی از سوی نیروهای مذهبی آغاز شد. گفتنی است که در دهه ۱۳۲۰ عرصه فرهنگ، به‌خصوص وزارت فرهنگ، یعنی وضعیت مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها از زمره مواردی بود که مورد توجه خاص جریان مذهبی قرار داشت.

از آنجا که مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها در اختیار دولت بودند، مطالبات نیروهای مذهبی، متوجه متولیان فرهنگی کشور، یعنی بخشی از بدنه دولت می‌شد. مطالبه اصلی نیروهای مذهبی در این خصوص، تعمیق مبانی دینی دانش‌آموزان از طریق تألیف و تدریس کتاب‌های درسی دینی در مدرسه‌ها بود. البته در بدو امر، علما بارها به وضعیت مدرسه‌ها اعتراض کردند. به‌عنوان نمونه آیت‌الله‌العظمی حاج آقا حسین قمی - تبعیدی به عتبات در آستانه قیام مسجد گوهرشاد (۱۳۱۴) - در مراجعت به ایران در سال ۱۳۲۲ ه.ش، طی

* کارشناس مسئول اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، پژوهشگر حوزه تاریخ تعلیم و تربیت

E-mail: Roohbakhsh1965@yahoo.com

آیت‌الله غلامحسین
ترک تبری،
از علمای مشهد،
طی پیشنهادهایی
به مصدق،
بر لزوم پاک‌سازی
عرصه فرهنگ
از عناصر توده‌ای و
بهایی تأکید کرد

درخواست‌های هفت‌گانه‌ای از دولت، توجه وزارت فرهنگ را به تدریس درس‌های شرعی و عدم اختلاط دختران و پسران در مدرسه‌ها جلب کرد. (احمدی و دیگران، ۱۳۷۹: ۶۰ و ۸۴). البته تدریس درس‌های شرعی سال‌ها پیش از آن طی لایحه‌ای در مجلس شورای ملی تصویب شده، ولی اجرایی نشده بود.

در همین راستا آیت‌الله بروجردی در اواخر سال ۱۳۲۵، به واسطه محمدتقی فلسفی واعظ، به شاه پیغام داد: «حال که زمینه اجرایی لایحه اجباری تعلیمات ابتدایی فراهم شده است، تعالیم دینی هم در کنار تعلیمات ابتدایی گنجانده شود.» شاه نیز به سیدعلی شایگان، وزیر فرهنگ وقت، دستور لازم را داد. شایگان نیز طی نامه‌ای به آیت‌الله تأکید کرد: «در قدم اول، وزارت فرهنگ، نظر حضرت آیت‌الله را در تعلیمات دینی در مدارس چهارساله تعلیمات اجباری [ابتدایی] با مشورت علمای مذهبی تأمین خواهد کرد.» وزارت فرهنگ به این منظور کمیسیونی مشترک از آقایان: محمدتقی فلسفی، حسینعلی راشد، علی‌اکبر شهبابی، سید محمدمشکوة، ابوالحسن شعرانی، یدالله سحابی، محمدباقر سبزواری و مهدی بازرگان تشکیل داد تا راهکارهای اجرایی این برنامه را تدوین کنند (آرشیو مرکز اسناد نخست وزیری، ش پرونده ۱۷۴۶).

بالاخره در این راستا آیت‌الله غلامحسین ترک تبری، از علمای مشهد، طی پیشنهادهایی به مصدق، بر لزوم پاک‌سازی عرصه فرهنگ از عناصر توده‌ای و بهایی تأکید کرد و متذکر شد: «اصلاح فرهنگ را بسیار مورد عنایت خودتان قرار دهید. فرهنگ باید جای استحکام ایمان به عقاید دینی و پرورش اخلاق حسنه باشد» (آرشیو مرکز اسناد نخست وزیری، ش پرونده ۱۲۰۸۷). همچنین در این راستا «حوزه علمیه تهران» از وزارت فرهنگ خواست، نظرات آن‌ها را راجع به چگونگی تهذیب اخلاق جوانان مورد توجه قرار دهد (آرشیو مرکز اسناد نخست وزیری، ش پرونده ۲۱۷۳۹). در یک مورد دیگر، آیت‌الله رضا کلباسی، از علمای برجسته مشهد و طرفدار نهضت ملی شدن نفت و دولت دکتر مصدق، در تلگرافی به دولت، خواستار اقامه نماز جماعت در مدرسه‌های کشور طی ماه رمضان شد (آرشیو مرکز اسناد نخست وزیری، ش پرونده ۲۰۹۷۵).

در پی این انتقادات به عرصه فرهنگ دولتی، رجال نواندیش دینی در دهه ۲۰ شمسی موفق شدند، با طرح امکان بهره‌برداری آموزش دینی در مدرسه‌ها، توجه عناصر و نیروهای مذهبی را به این عرصه سوق دهند. به طوری که در کوتاه مدتی بعد، از حدود اوایل دهه ۲۰، تأسیس مدرسه‌های اسلامی مورد توجه رجال دین‌دار قرار گرفت. شیخ عباسعلی اسلامی، مؤسس «جامعه تعلیمات اسلامی» در سال ۱۳۲۲ و مؤسس نخستین مدرسه ذیل این جامعه، نقش بی‌بدیلی در تأسیس شبکه‌ای مدرسه‌ها مذهبی در گستره جغرافیایی کشور ایفا کرد.

شیخ عباسعلی اسلامی در سال ۱۳۷۵ ش در شهر سبزواری دیده به جهان گشود و در همان شهر با مقدمات علوم دینی آشنا شد. سپس برای گذراندن مراحل عالی آموزش

مردم چنان از
کلاس‌های دینی
استقبال کردند
که «جمعیت پیروان
قرآن» عده‌ای از
بازرگانان نیکوکار را
به همکاری دعوت
کرد

حوزوی عازم حوزه علمیه مشهد شد و از محضر آیت‌الله میرزا مهدی اصفهانی، آیت‌الله آقازاده کفایی و آیت‌الله حاج آقا حسین قمی بهره جست. وی در دهه سوم زندگی خود به عراق عزیمت کرد و نزد آیت‌الله آقابزرگ تهرانی به کسب فیض پرداخت. بعد از آشنایی با یکی از علمای هند به نام **نجم العلماء** هم برای تدریس در مدرسه «الواعظین» به هندوستان رفت.

عباسعلی اسلامی مدتی بعد به ایران مراجعت کرد و با همکاری برخی بازرگانان متدین و روحانیون متعهد «جمعیت پیروان قرآن» را تأسیس و سپس در سال ۱۳۲۲ مدرسه‌های «جامعه تعلیمات اسلامی» را بنیان نهاد. تعداد این مدرسه‌ها بعد از ۳۴ سال فعالیت، در سال تحصیلی ۱۳۵۲-۱۳۵۱ به ۱۸۳ باب رسید که فهرست اسامی آن‌ها در یکی از منابع پژوهشی آمده است. از این تعداد مدرسه، فقط در دهه ۲۰ تعداد ۱۴۰ مدرسه تأسیس شد و بقیه در دهه‌های بعدی مجوز گرفتند. ضمن اینکه مدرسه‌های جامعه در ۵۵ شهر قرار داشتند و تعداد دانش‌آموزان فارغ‌التحصیل آن‌ها را ۷۰۰۰ نفر برآورد کرده‌اند. (روشن‌نهاد، ۱۳۸۴: ۵۵ و ۱۶۴ و ۱۹۱-۱۸۳). دین اسلام جوهره آموزش و تربیت در این مدرسه‌ها محسوب می‌شد.

به نظر می‌رسد به تدریج با الگوی‌گیری از این مدرسه‌ها، در دهه ۳۰ شمسی مدرسه‌های مذهبی چندی، از جمله مدرسه علوی - سال ۱۳۳۵ - تأسیس شدند و به فعالیت پرداختند. شیخ عباسعلی اسلامی در فروردین ماه ۱۳۶۴ ش، در سن ۸۹ سالگی، در حالی که بیش از ۱۸۰ باب مدرسه، ۶۸ مسجد، کتابخانه و حوزه علمیه و نیز مکتوباتی از خود به جا گذاشت، دار فانی را وداع گفت. مزار وی در قم در صحن حرم حضرت معصومه (س) واقع است. ماجرای تأسیس مدرسه‌های جامعه تعلیمات اسلامی به اختصار از این قرار است که عباسعلی اسلامی ابتدا در منزل خود کلاس‌هایی شبانه (هفته‌ای دو شب) دایر کرد که شامل چهار کلاس بود: سوادآموزی، معالم و علوم دینی، احکام و اخلاق، و مقدمات علوم عربی (دادگسترینیا، بی‌تا: ۲-۱). مردم چنان از این کلاس‌های دینی استقبال کردند که «جمعیت پیروان قرآن» عده‌ای از بازرگانان نیکوکار را به همکاری دعوت کرد. جمعیت با حضور این افراد، جدی‌تر و منسجم‌تر به فعالیت پرداخت. در سال ۱۳۲۲ ش جمعیت پیروان قرآن به «جامعه تعلیمات اسلامی» تغییر نام داد و با حمایت و تأیید مراجع تقلید، آموزشگاه‌های متعددی در تهران تشکیل شد. **ابوالقاسم میرزایی**، **حسین میرخان** و **محمد رضا رجایی**، بازرسان این آموزشگاه‌ها بودند. در سال ۱۳۲۴ طرح تأسیس مدرسه‌های روزانه به تصویب رسید و نخستین دبستان روزانه با نام «دبستان جعفری» تأسیس شد. در این زمان تعداد آموزشگاه‌های جامعه در تهران ۴۵ واحد بود (همان، ص ۳-۲).

در سال ۱۳۲۸ ش اساس‌نامه و مرام‌نامه جامعه تعلیمات اسلامی در ۳۷ ماده و ۹ تبصره تنظیم شد که بر اساس آن، جامعه مؤلف بود در قالبی غیردولتی و غیرسیاسی به تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان در ایران یا خارج از ایران، از سطح آمادگی تا دانشگاه،

در سال ۱۳۳۰ ش. جامعه تعلیمات اسلامی به صورت مؤسسه‌ای قانونی و حقوقی به ثبت رسید

بر اساس آموزه‌های مذهبی شیعه پپردازد. جامعه همچنین چاپ کتاب و نشریه و تأسیس بیمارستان و یتیم‌خانه را در برنامه‌های خود داشت و مجاز بود هر کدام از این فعالیت‌ها را در داخل یا خارج از کشور انجام دهد (جامعه تعلیمات اسلامی، ۱۳۲۸: ۱۸-۸).

در سال ۱۳۳۰ ش. جامعه تعلیمات اسلامی به صورت مؤسسه‌ای قانونی و حقوقی به ثبت رسید. تشکیلات آن شامل هیئت مدیره مرکزی، مدیر عامل، هیئت مدیره هر استان و هیئت مدیره هر واحد آموزشی بود. هیئت امنای جامعه ۲۲ تن و هیئت مدیره آن پنج تن بودند (دادگسترانیا، بی تا: ۴. همچنین: جامعه تعلیمات اسلامی، ۱۳۷۹: ۲). هیئت مدیره جامعه در نخستین سال‌های فعالیت تا حدی توانست در انتخاب مواد درسی و گزینش معلمان، مطابق سلیقه خود عمل کند و با آنکه در مدرسه‌های زیرپوشش جامعه، کتاب‌های علمی و فنی مصوب وزارت فرهنگ تدریس می‌شدند، کتاب‌های دینی و ادبی نیز به انتخاب جامعه چاپ و منتشر می‌شدند. این کتاب‌ها با همکاری عده‌ای از استادان و نویسندگان، چون علامه محمدحسین طباطبایی، محمدرضا رجایی، محمدجواد باهنر و علی گلزاده غفوری تألیف می‌شدند (کرمی پور، ۱۳۸۰: ۹۲-۹۰).

در سال ۱۳۳۱ ش جامعه تعلیمات اسلامی با انتشار مجله «تعلیمات اسلامی» به فعالیت‌های فرهنگی خود قوام بخشید. نخستین شماره مجله در فروردین ۱۳۳۱ با مدیریت حسینعلی گلشن به صورت ماهانه منتشر شد. تحصیل کردگان مذهبی، به سبب محتوای غنی مجله، چنان از آن استقبال کردند که بیشتر شماره‌های آن چند روز پس از انتشار نایاب می‌شدند (ناشناس، ۱۳۸۲: ۱۶؛ اسلامی، ۱۳۷۴: ۴۳۵).

جامعه در دهه ۱۳۴۰ ش بر فعالیت‌های جانبی خود افزود و اردوگاهی تفریحی در کرج ایجاد کرد که زیر نظر محمد دادگسترانیا اداره می‌شد. دادگسترانیا از سال ۱۳۳۰ به عضویت جامعه در آمده بود. در این اردوگاه شاگردان مدرسه‌های جامعه، ضمن آموزش‌های غیردرسی، جهت‌گیری انقلابی و اسلامی می‌یافتند. در این میان عباسعلی اسلامی با سفر به مناطق گوناگون کشور، با جلب همکاری ثروتمندان نیکوکار، شعبه‌های جدید مدرسه‌های جامعه تعلیمات اسلامی را تأسیس کرد. نخستین شعبه در کرمانشاه دایر شد و در مدت کوتاهی جامعه دارای ۱۸۵ مدرسه دخترانه و پسرانه و حدود ۶۰ هزار دانش‌آموز شد (اسلامی، ۱۳۷۴: ۴۵۸؛ جامعه تعلیمات اسلامی، ۱۳۷۹: ۲).

برنامه‌های تربیت معلم جامعه از اواخر دهه ۱۳۴۰ ش. آغاز شد. استادانی چون محمدحسین بهشتی، محمدتقی جعفری، سیدعلی اکبر حسینی، عبدالمجید رشیدپور، غلامحسین شکوهی، احمد توانا، مرتضی مطهری و علی محمد کاردان مباحث گوناگونی را در حوزه تعلیم و تربیت برای جوانان مذهبی علاقه‌مند به شغل معلمی مطرح می‌کردند. در این راستا در اوایل دهه ۱۳۵۰ ش. جامعه تعلیمات اسلامی کلاس‌های آموزش خانواده دایر کرد. در این بخش علی قائمی و سیدابراهیم سیدعلوی سهم مهمی در برنامه‌ریزی و مدیریت دوره‌های آموزشی داشتند (پیشین).

مجله «درس‌هایی
از مکتب اسلام» از
مهم‌ترین نشریات
فرهنگی و مؤثر
نیروهای مذهبی
در دهه ۱۳۴۰ ش.
به شمار می‌آید

همچنین به منظور آموزش اولیای دانش‌آموزان، افزون بر جلسه‌های ماهانه آموزشی، جزوهای با عنوان «آغوش مادر اولین دانشگاه»، مخصوص والدین دانش‌آموزان، در قطع جیبی منتشر شد و نشریه تکمیلی آن با عنوان «روش تربیت» به صورت ماهانه در اختیار خانواده‌ها قرار می‌گرفت. مجله «درس‌هایی از مکتب اسلام» نیز که از مهم‌ترین نشریات فرهنگی و مؤثر نیروهای مذهبی در دهه ۱۳۴۰ ش به شمار می‌آمد و به کوشش شماری از طلاب نوگرا و فعال منتشر می‌شد، به‌طور گسترده بین دانش‌آموزان مدرسه‌های جامعه توزیع می‌شد (پیشین). در دهه ۱۳۵۰ ش، با ورود دانش‌آموختگان مدرسه‌های جامعه، به‌ویژه دختران به دانشگاه و موفقیت‌های علمی همراه با اندیشه انقلابی - اسلامی آنان، دوره‌ای جدید از حیات جامعه تعلیمات اسلامی شروع شد و حساسیت دستگاه‌های امنیتی را نسبت به فعالیت مدرسه‌های جامعه، معلمان و دانش‌آموختگان آن برانگیخت. کارگزاران وقت آموزش و پرورش برای نظارت بر مدرسه‌های غیردولتی، که به پایگاهی برای فعالیت‌های مخالفان بدل شده بودند، به‌مقابله برخاستند و دولت نظارت، برنامه‌ریزی و مدیریت مدرسه‌های غیردولتی را برعهده گرفت. بدین ترتیب، تلاش قشرهای مذهبی جامعه برای اجرای برنامه‌های تربیتی - اسلامی در این مدرسه‌ها با مخالفت غیررسمی حکومت مواجه شد.

در پی این اقدامات مدرسه‌های جامعه تعلیمات اسلامی، مانند دیگر مدرسه‌های مذهبی با مشکلات متعددی روبه‌رو شدند و فقط تعدادی از دبیرستان‌های دخترانه جامعه توانستند به برنامه‌های آموزشی خود تا سال ۱۳۵۷ ادامه دهند. در سال ۱۳۵۳ دولت برای نظارت بر مدرسه‌های غیردولتی، تمام دبستان‌ها و مدرسه‌های راهنمایی بخش خصوصی را دولتی اعلام کرد و جامعه تعلیمات اسلامی از میان مدرسه‌های تحت نظارت خود فقط توانست معدودی از دبیرستان‌ها را حفظ کند (کرمی‌پور، ۱۳۸۰: ۹۷).

در این مقاله تعدادی از اسناد نویافته مربوط به مدرسه‌های «جامعه تعلیمات اسلامی» ارائه می‌شوند. این اسناد با عنایت به منشأ صدور و آرشیوی آن‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند:

الف) صورت مذاکرات و مصوبات شورای عالی فرهنگ:

از میان اسناد جامعه تعلیمات اسلامی در متن صورت مذاکرات و مصوبات شورای عالی فرهنگ، تعداد چند سند با موضوع‌های متفاوت گزینش شده است.

ب) دو نمونه اسناد استخراج‌شده از مجموعه اسناد آرشیو مرکز اسناد نخست

وزیری (بعداً به ریاست جمهوری تغییر نام یافت):

این مجموعه اسناد شامل اسنادی است که معمولاً اشخاص، نهادها، انجمن‌ها و غیره خطاب به نخست‌وزیران وقت ارسال کردند. دو نمونه از این مجموعه مکاتبات برای نخستین بار در این مقاله درج شده که نشان‌دهنده جایگاه و نقش «جامعه تعلیمات اسلامی» است. به هر حال در ادامه متن مجموعه اسناد مذکور، به‌علاوه فهرست اسامی مدرسه‌های جامعه تعلیمات اسلامی دارای مجوز از شورای عالی فرهنگ، به شرح ذیل ارائه می‌شود:

[سند شماره ۱]

تأیید مدارک اجتهاد برای صدور امتیاز دبستان و مدیریت آن

مصوب جلسه ۶۹۹، مورخ ۱۳۲۸/۶/۲۶

۱. «ششصد و نود و نهمین جلسه شورای عالی فرهنگ در تاریخ شنبه ۲۶ شهریور ۱۳۲۸ به ریاست جناب آقای دکتر زنگنه، وزیر فرهنگ تشکیل گردید و صورت جلسه گذشته خوانده و تصویب شد.

۲. جناب آقای وزیر فرهنگ اظهار نمودند: به طوری که آقایان استحضار دارند، عده‌ای دبستان اخیراً از طرف اشخاص و مخصوصاً مجامع تعلیمات اسلامی افتتاح شده که مدیران آن دارای تصدیق اجتهاد می‌باشند و چون تا کنون برای تحصیلات و دارندگان اجازه اجتهاد، ارزش تحصیلی تعیین نشده، وزارت فرهنگ نتوانسته است که نسبت به صدور امتیاز دبستان‌های مذکور اقدام نماید. از طرف دیگر با توجه به لزوم تسهیل در تهیه وسایل تحصیل و اجرای تعلیمات عمومی و اینکه پاره‌ای از این مدرسه‌ها خوب اداره شده، جا دارد شورای عالی فرهنگ همان‌طور که سابقاً اجازه داده بود که دارندگان مدرک اجتهاد می‌توانند مدیر و سردبیر روزنامه باشند، در این مورد نیز اجازه داده شود که بتوانند صاحب امتیاز و مدیر دبستان باشند. پس از مذاکراتی که در اطراف موضوع به عمل آمد پیشنهاد ایشان به شرح ذیل تصویب شد: اشخاصی که دارای درجه اجتهاد یا مدرس هستند می‌توانند با رعایت کلیه مقررات صاحب امتیاز و یا مدیر دبستان بشوند.»

[سند شماره ۲]

تأیید صدور مجوز مدیریت دبستان دخترانه توسط صاحبان مدارک اجتهاد

مصوب جلسه ۷۲۱، مورخ ۱۳۲۸/۱۱/۲۲

«... نامه شماره ۳۵۱۰۶ مورخ ۱۳۲۸/۱۱/۱۸ اداره آموزش ابتدایی راجع به اینکه آیا دارندگان مدارک اجتهاد و مدرسی می‌توانند مدیر دبستان دخترانه نیز باشند یا خیر، طرح [شد] و چنین رأی داده شد که در این مورد به همان ترتیبی که در مدارس دولتی رفتار می‌شود، اقدام نمایند.»

[سند شماره ۳]

تأیید مدارک اجتهاد
برای صدور امتیاز دبیرستان
و مدیریت آن

مصوب جلسه ۸۱۴، مورخ ۱۳۳۱/۸/۱۱

«... بنا به پیشنهاد جناب آقای وزیر فرهنگ [دکتر مهدی آذر] تصویب شد که به دارندگان درجه اجتهاد با واجدبودن سایر شرایط و رعایت کلیه مقررات اجازه تأسیس دبیرستان و عهده‌دار شدن مدیریت آن داده شود.»

[سند شماره ۴]

مخالفت با اعطای امتیاز تأسیس مدارس
تحت عنوان «جامعه تعلیمات اسلامی» و موافقت
با فعالیت مدارس فاقد مجوز جامعه به عنوان
شعبه یکی از نزدیک‌ترین مدارس آن

مصوب جلسه ۸۸۵، مورخ ۱۳۳۴/۵/۲۹

«... پیشنهاد جامعه تعلیمات اسلامی در مورد اعطای امتیاز کلی جهت تأسیس مدرسه در مراکز شهرستان‌ها مطرح و مقرر گردید که به اطلاع جامعه رسانده شود که چون صدور امتیاز بدین صورت برخلاف مقررات قانون اساسی فرهنگ است، بنابراین انجام درخواست آن جامعه مقدور نیست، ولی با توجه به اینکه طبق تصمیم شورای عالی فرهنگ، دارندگان گواهی‌نامه اجتهاد و مدرسه کمافی‌السابق می‌توانند مدیر مسئول دبستان باشند، لذا با استفاده از رأی صادره، هر چه زودتر صورت صاحبان امتیاز و مدیران مسئول مدارس

موجود فاقد امتیاز و ابسته به جامعه را ارسال دارند تا نسبت به صدور امتیاز آنان اقدام شود. ضمناً چون تأسیس مدرسه و آموزشگاه از هر لحاظ مورد تأیید و تصویب شورای عالی فرهنگ است، مقرر گردید در صورتی که آن جامعه در دهات و نقاط دور از مراکز که تعیین مدیر مسئول ذی صلاحیت میسر نباشد دارای مدارسی است، تا تعیین و معرفی مدیر مسئول واجد شرایط، هر کدام از مدارس مزبور به صورت شعبه‌ای از نزدیک‌ترین مدرسه واجد امتیاز محل وابسته به جامعه دایر باشند.»

[سند شماره ۵]

**درخواست هیئت مدیره جامعه تعلیمات اسلامی
از نخست وزیر - دکتر محمد مصدق - جهت تسریع در
صدور امتیاز مدارس جدید و واگذاری تألیف
کتب دینی مدارس کشور به آن جامعه**

جناب آقای دکتر محمد مصدق نخست وزیر محبوب و ملی ایران

محترماً خاطر شریف را به مراتب زیر متوجه می‌دارد:

جامعه تعلیمات اسلامی در خرداد ماه سال ۱۳۲۲ در تهران تشکیل شده و بدو یک آموزشگاه شبانه برای تعلیم و تربیت بزرگسالان بی‌سواد و باسواد تأسیس کرد که بی‌سوادان خواندن و نوشتن و باسوادان علوم دینی را فرا می‌گرفته و در اثر حسن عمل و آلوده‌نشدن به سیاست‌های روزمره و بی‌طرفی کامل در طی مدت متجاوز از ۱۰ سال، ۱۳۹ کودکستان و دبستان و دبیرستان روزانه پسرانه و دخترانه و آموزشگاه شبانه در تهران و شهرستان‌های اصفهان، مشهد و بروجرد تأسیس نموده و فعلاً بیش از ۲۵ هزار دانش‌آموز دارد و به واسطه حسن عمل مورد توجه و علاقه شدید مردم هر محل واقع شده است، بودجه سنگین این تأسیسات که در سال از پانزده میلیون ریال تجاوز می‌نماید تمام از طرف خیرخواهان و متدینین هر محل پرداخت می‌شود که انحصاراً به وسیله هیئت مدیره محلی به صرف همان شعبه می‌رسد و هر یک از شعب در پایان هر سال صورت حساب درآمد و هزینه خود را چاپ کرده و در معرض اطلاع عامه می‌گذارند و چون در ملل راقیه مانند آمریکا و غیره مؤسسات فرهنگی به وسیله مردم هر محلی اداره می‌شود، لذا جامعه تعلیمات اسلامی هم امور داخلی مربوط به هر شعبه را تحت نظر معتمدین هر محل قرار داده است.

با آنکه وزارت فرهنگ در سال ۱۳۲۵ پیشنهادی کرد که حاضر است مانند سایر مدارس ملی به شعب این جامعه اعانه ماهانه و کمک‌های دیگر نماید جامعه از قبول آن خودداری نمود.

به موجب آماري که به اطلاع عموم رسیده، مدارس جامعه تعلیمات اسلامی در هر نقطه از نقاط کشور رتبه اول را حائز شده و با اینکه این مدارس برنامه فرهنگی را به اضافه علوم دینی کاملاً اجرا نموده، در امتحانات نهائی تقریباً تمام دانش‌آموزان آن قبول شده و اغلب شاگرد اول‌ها از مدارس جامعه بوده‌اند.

با آنکه وزارت فرهنگ و وزارت کشور در سال ۱۳۲۷ به تمام رؤسای فرهنگ استان‌ها و شهرستان‌ها و تمام استانداران و فرمانداران بخش‌نامه کرده‌اند که به این جامعه خدمت‌گذار فرهنگ و حفظ نظم و آرامش کشور کمک نمایند و سایر وزرای فرهنگ هم مکرر از خدمات و عملیات این جامعه قدردانی نموده‌اند و متأسفانه با اینکه از جناب آقای دکتر [مهدی] آذر، وزیر فعلی فرهنگ، از طرف هیئت مدیره مرکزی به مرکز جامعه دعوت و از جریان امور جامعه کاملاً مستحضر گردیدند، علاوه بر آنکه کمکی به این جامعه نکردند، در شورای عالی فرهنگ بیاناتی مبنی بر مخالفت با جامعه کرده که بالنتیجه اسباب دلسردی هیئت مدیره جامعه و کارکنان آن و سایر علاقه‌مندان به دین و فرهنگ را فراهم و تشنج شدیدی در اذهان عموم متدینین ایجاد نموده‌اند. فعلاً از شرح سایر خدمات مهمه جامعه، از قبیل انتشار مجله تعلیمات اسلامی و چاپخانه آن و غیره خودداری و با توجه به اینکه هیئت مدیره این جامعه به اقدامات اصلاحی آن جناب بسیار علاقه‌مند بوده و می‌باشد و دو مرتبه هم تا حال علاقه‌مندی خود را با عملیات آن جناب کتباً اعلام داشته، درخواست می‌نماییم که از اختیارات قانونی خود این جامعه را برخوردار و تقاضای زیر را مورد تصویب قرار دهند:

۱. وزارتین فرهنگ و کشور به تمام کشور بخش‌نامه صادر نمایند که مأمورین فرهنگی و کشوری با این مؤسسه و شعب آن تشریک مساعی نمایند. توضیح آنکه قبلاً چنین بخش‌نامه‌ای صادر شده و دو برگ آن به پیوست تقدیم می‌شود.

۲. به وزارت فرهنگ امر شود که در صدور امتیازات درخواست شده، تسریع نمایند.

۳. به مدارس با امتیاز این جامعه اجاره داده شود که هر یک بتوانند سه شعبه دایر نمایند و محتاج به دریافت امتیاز جدید نباشند.

۴. امتیاز تهیه کتب دینی تمام مدارس کشور به این جامعه اعطا شود که با مشورت نمایندگان وزارت فرهنگ و کمیسیون تهیه کتاب، جامعه آن‌ها را تهیه نموده و در دسترس مدارس بگذارند که هم کمک مؤثری به بودجه این جامعه بشود و هم کتب دینی صحیح و یک‌نواخت در سراسر کشور تدریس گردد.

۵. سن داوطلبان متفرقه در امتحانات سال ششم ابتدائی که ۱۵ سال است، مطابق سن داوطلبان کلاس‌های ششم، سیزده سال معین شود. در پایان موفقیت آن پیشوای محبوب را از پیشگاه ایزد منان خواهانیم.

«عده‌ای از اعضای هیئت مدیره مرکزی جامعه تعلیمات اسلامی»

حاج شیخ عباسعلی اسلامی سبزواری [امضا:]

حاج شیخ نصرت‌الله شیخ‌العراقین بیات [امضا:]

شیخ محمد آخوندی [امضا:]

حاج عباسقلی بازرگان [امضا:]

ابراهیم نیک‌سیر [امضا:]

حسینعلی گلشن [امضا:]

حاج غلامحسین دلیل تهرانی [امضا:]

حاج سیدحسن عدنانی [امضا:]

ابوالقاسم میرزائی [امضا:]

سیدحسین میرخانی [امضا:]

دکتر مرتضی ملکی [امضا:]

حاج ناصر عطائی [امضا:]

سیدمحمدرضا رجائی [امضا:]

رحیم منصور مؤید [امضا:]

حاج عبدالحسین یوسفزاده [امضا:]

مهندس مهدی دانشور [امضا:]

(آرشیو مرکز اسناد ریاست جمهوری، ش پرونده ۱۳۶۴۰)

اسند شماره ۵/۱

بخش نامه وزارت کشور به استانداری‌ها و فرمانداری‌ها

وزارت کشور اداره اطلاعات و آمار استانداری فرمانداری

جامعه تعلیمات اسلامی مرکز از وزارت کشور تقاضا نموده بودند که از طرف استانداران و فرمانداران و بخش‌داران نسبت به آموزشگاه‌های شبانه و روزانه و کتابخانه و قرائت‌خانه جامعه که طبق مقررات محتاج به اجازه وزارت فرهنگ نیست، مساعدت و تشریک مساعی بشود.

مراتب به وزارت فرهنگ مراجعه و چگونگی استعمال گردید. جواباً اشعار فرموده‌اند به ادارات فرهنگ شهرستان‌ها دستور صادر شده است که در مورد کلاس‌های اکابر انجمن تعلیمات اسلامی که به منظور باسواد کردن کسانی که از تحصیل در مدارس رسمی محروم شده‌اند، تأسیس شده است، مساعدت‌های ممکنه به عمل آورده، وسایل تشویق و پیشرفت کار آن‌ها را فراهم آورند. و راجع به مدارس رسمی، چون طبق قانون اساسی فرهنگ برای تأسیس مدارس باید از وزارت فرهنگ تحصیل اجازه و امتیاز شود، وزارت فرهنگ به مدارس که از طرف انجمن مزبور پس از کسب امتیاز قانونی تأسیس می‌شود، حتی المقدور مساعدت خواهد کرد، ولی مدارس رسمی که بدون امتیاز رسمی تأسیس شود، صورت قانونی ندارند و چون تشخیص این امر در شهرستان‌ها با ادارات فرهنگ می‌باشد، تقاضا نموده‌اند در این قبیل موارد پیشنهاد درخواست اداره فرهنگ محل و یا پس از جلب موافقت آن‌ها، اقدامات مقتضی و مساعدت‌های لازم جهت پیشرفت کار مدارس انجمن [جامعه] تعلیمات اسلامی به عمل آورند.

اینک مراتب اشعار می‌شود که در انجام منظور و مساعدت با انجمن تبلیغات اسلامی محل در پیشرفت امور فرهنگی در حدودی که وزارت فرهنگ اشعار فرموده‌اند، تشریک مساعی به عمل آورند.

وزیر کشور

رونوشت بخش نامه بالا تعقیب شماره ۹۸۰۵، ۸۷۹۳۱ مورخ ۱۳۳۲/۱۰/۲۸ برای اطلاع جامعه تعلیمات اسلامی ایفاد می شود.

به جای وزیر کشور: فریدونی

رونوشت شرح بالا برای اطلاع آقایان اعضای هیئت مدیره محترم شعبه ارسال و ضمناً علاوه می شود نسبت به اصلاح (انجمن تبلیغات اسلامی) که به جای جامعه تعلیمات اسلامی اشتباهاً نوشته شده، اقدام گردیده است.

[سند شماره ۵/۲]

وزارت فرهنگ

اداره دبیرخانه شورای عالی فرهنگ

تاریخ: ۱۳۳۲/۶/۱۶، شماره: ۳۴۹۵۶/۱۸۴۵

مقام نخست وزیر

با اعاده نامه جامعه تعلیمات اسلامی و ضمیمه آن به استحضار خاطر عالی می رساند، علاوه بر اینکه تاکنون درخواست های جامعه در حدود قانون و مقررات موجود مورد توجه بوده و از طرف این وزارت نهایت مساعدت در موارد مختلف به عمل آمده، ولی پذیرش تمام درخواست های آنان به علت اینکه با مقررات جاری منطبق نیست، میسر نگردید. وضع درخواست هایی که ضمن نامه ضمیمه شماره ۲۸۷ به عمل آورده اند، به شرح زیر است:

۱. صدور بخش نامه برای اینکه ادارات فرهنگ با شعب جامعه در شهرستان ها مساعدت قانونی معمول دارند، لزومی ندارد. زیرا اصولاً ادارات فرهنگ موظفاند در حدود قانون نسبت به کلیه افراد و مؤسسات، خاصه مؤسسات فرهنگی رفتار کنند. مع هذا نظر به درخواست جامعه تعلیمات اسلامی بخش نامه مورد درخواست صادر خواهد شد.

۲. راجع به امتیاز آموزشگاه هایی که درخواست کرده اند، آنچه موافق مقررات بوده و مدیر واجد شرایط برای آنها معرفی شده است، بلافاصله به شورای عالی فرهنگ ارجاع شده است که پس از تصویب شورا، امتیازنامه رسمی صادر و تسلیم خواهد شد. ولی

اشخاصی که ارزش تحصیلات آنان مستند به مدارک افتاء و اجتهاد است و برای مدیریت معرفی شده‌اند، چون آئین‌نامه رسیدگی به مدارک آنان طبق قانون جدید شورای عالی فرهنگ تدوین نشده است، فعلاً نمی‌توانند به عنوان مدیر واجد شرط معرفی شوند و در نتیجه صدور امتیازنامه برای مدرسه‌ای که مدیر واجد شرطی برای آن معرفی نشده باشد، میسر نیست. البته پس از تهیه و تصویب آئین‌نامه لازم، نسبت به صدور امتیاز برای این قبیل آقایان نیز اقدام مقتضی به عمل خواهد آمد.

۳. اینکه درخواست کرده‌اند به مدارس با امتیاز جامعه اجازه داده شود که هر یک، سه شعبه بدون گرفتن امتیاز دائر کنند، متأسفانه با مقررات مطابقت ندارد. زیرا هر آموزشگاهی طبق قانون باید امتیازنامه رسمی خاص داشته باشد و صلاحیت علمی و اخلاقی مدیر و صاحب امتیاز آن بر وزارت فرهنگ و شورای عالی فرهنگ محرز گردد.

۴. نسبت به چاپ کتب، علی‌الاصول وزارت فرهنگ مخالفتی ندارد، کما اینکه جامعه تعلیمات اسلامی خود چند جلد کتاب به چاپ رسانیده و در دسترس عموم گذارده، ولی دادن امتیاز تهیه کتب و انحصار آن به جامعه تعلیمات اسلامی از عهده وزارت فرهنگ خارج است. زیرا امری است که کلیه مصنفین و مؤلفین و ناشرین و کتاب‌فروشان در آن ذی‌نفع‌اند و وزارت فرهنگ مجوز قانونی برای واگذاری این امتیاز ندارد.

اما وزارت فرهنگ تألیف چند جلد کتاب دبستانی را به مسابقه گذارده و در روزنامه‌ها اعلام کرده است و همه می‌توانند در آن شرکت جویند. بدیهی است چنانچه از طرف جامعه تعلیمات اسلامی، کتب کلاسی اعم از دینی و غیر آن تألیف شود و کمیسیون مربوط آن را بهتر از سایر کتب عرضه‌شده تشخیص دهد، با تصویب شورای عالی فرهنگ، وزارت فرهنگ می‌تواند امتیاز و انحصار چاپ آن را برای مدتی که کتابی بهتر از آن تألیف نشده است، به جامعه واگذارد و این حق را صیانت کند.

۵. موضوع تقلیل میزان سن داوطلبان متفرقه از ۱۵ سال به ۱۳ سال نیز به شورای عالی فرهنگ ارجاع می‌شود و هر تصمیمی که از طرف آن مرجع قانون، اتخاذ شود به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

در خاتمه، عرض این نکته را نیز بی‌مناسبت نمی‌داند که در شورای عالی فرهنگ، صحبت جوامع و از جمله جامعه تعلیمات اسلامی مطرح نمی‌شود که مخالف یا موافق با آن سخنی به میان آید.

[امضا: به‌جای وزیر فرهنگ - جعفری]

[حاشیه راست صفحه اول]: سابقه در این مورد به دست نیامد ۶/۱۷

[حاشیه پایین]: ملاحظه فرمودند ۶/۱۷

[مهر: ورود به کابینه ریاست وزرا]

[شماره: ۱۹۹۹۴] [تاریخ: ۳۲/۶/۱۷] [مهر: بازرسی شد]

[سند شماره ۶]

محو عکس‌های شاه از صفحات نخست کتب درسی در یکی از مدارس جامعه تعلیمات اسلامی

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

اداره: اطلاعات، دایره مطبوعات، شماره: ۵/۱۱۷۹۸ م

جناب آقای نخست وزیر

محترماً به استحضار می‌رساند طبق گزارش اداره مربوطه اطلاعی رسیده بود که خلیل فاضلی، مدیر «دبستان کمیلی»، وابسته به جامعه تعلیمات اسلامی، صفحات اولیه کتاب‌های ابتدایی اهدایی وزارت فرهنگ را که حاوی تمثال‌های مبارک اعلاحضرت همایون شاهنشاهی و خاندان جلیل سلطنتی است با سیم به هم وصل نموده و اخیراً که بازرسان وزارت فرهنگ به دبستان مزبور برای بازرسی آمده‌اند، سیم‌ها را باز کرده‌اند.

نظر به اینکه سال قبل نیز در یکی از مدارس وابسته به جامعه تعلیمات اسلامی تمثال‌های مبارک را با چسب به هم چسبانیده که مرتکبین تحت تعقیب قرار و با پرونده به دادستانی ارتش تسلیم شده بودند، این موضوع نیز تحت رسیدگی و مطالعه قرار [گرفت]. ضمن بازرسی معلوم گردید اطلاعیه واصله صحت داشته و اوراق مزبور را بدو با سیم به همدیگر الصاق و بعداً باز کرده‌اند. علی‌هذا مدیر دبستان احضار و ضمن بازجویی اظهار می‌دارد چون دانش‌آموزان در نگاهداری کتب اهدایی وزارت فرهنگ دقت ننموده و اوراق آن را پاره نموده و یا با جوهر کثیف می‌نمایند، برای حفظ تمثال‌های مبارک، اوراق اول کتب را که حاوی تمثال‌ها هستند، با منگنه فلزی بهم الصاق نموده و علاوه می‌کند. مقصود او از این عمل حفظ تمثال‌ها و احترام به شعائر ملی بوده و نظر دیگری نداشته است.

ضمن ادامه تحقیق، معلوم گردید که در این دبستان اصولاً مراسم افراشتن پرچم و خواندن سرود اجرا نمی‌شود. در این مورد نیز از مدیر دبستان استیضاح و اظهار می‌دارد جامعه تعلیمات اسلامی که دستورات وزارت فرهنگ را به دبستان‌ها ابلاغ می‌کند، این دستور را تاکنون ابلاغ نکرده و نامبرده بنا به دستور بازرسان اعزامی از فرهنگ استان تهران دستور مزبور را از روز ۱۳۳۷/۲/۲۴ به موقع اجرا گذارده است.

جدول مدارس جامعه تعلیمات اسلامی که مجوز فعالیت آن‌ها در شورای عالی فرهنگ به تصویب رسیده است

ردیف	نام مدرسه	دوره تحصیلی	شماره و تاریخ جلسه تصویب مجوز	دوره تحصیلی و سایر توضیحات
۱	اسلامی بروجرد	دبستان	۱۳۲۸/۱۱/۱۱-۷۱۹	● به مدیریت محمد حجتی بروجردی، (دارای گواهی نامهٔ مدرسی در رشتهٔ منقول)، بروجرد
۲	عباسیه شمارهٔ ۱	دبستان شش کلاسهٔ ملی	۱۳۲۹/۲/۳-۷۲۹	● به مدیریت حاج محمد مجاهدی، کرمانشاه
۳	نوربخش	دبستان شش کلاسهٔ دخترانه	۱۳۳۰/۳/۵-۷۷۷	● مدیرمسئول: بانو ملیحه همدانیان، اصفهان
۴	جامعهٔ تعلیمات اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۳۳۴/۸/۲۸-۸۹۲	● مدیرمسئول: علی اکبر بهارستان، یزد
۵	امامیه	دبیرستان کامل دخترانه	۱۳۳۴/۹/۵-۸۹۳	● صاحب امتیاز: باقر کاظمی دلیری، اعزام مدیر مسئول از طرف ادارهٔ فرهنگ تهران
۶	وابسته به جامعهٔ تعلیمات اسلامی	کودکستان	۱۳۳۴/۹/۵-۸۹۳	● صاحب امتیاز و مدیرمسئول: شمس شریف ریاضی، تهران
۷	باقری	دبستان ملی	۱۳۳۶/۱۰/۲۹-۹۴۴	● اعلام لغو امتیاز و اعلام آن به شهربانی و سازمان امنیت. (تذکر: چگونگی اخذ امتیاز آن مشخص نیست)
۸	تعلیمات اسلامی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۳۸/۲/۲۶-۹۶۵	● مدیرمسئول: حسن سعیدی اردکانی، یزد
۹	جعفری اسلامی	دبستان پسرانه و دورهٔ اول دبیرستان	۱۳۳۸/۲/۲۶-۵	● مدیرمسئول: علی خسروشاهی، تهران
۱۰	حسینی شمارهٔ ۳۲	دبستان کامل پسرانه	۱۳۳۸/۳/۹-۹۶۶	● مدیرمسئول: حسنی روحانی، تهران
۱۱	جعفری اسلامی	دبیرستان پسرانه دورهٔ دوم	۱۳۳۸/۴/۶-۹۶۸	● اعزام مدیرمسئول از طرف ادارهٔ فرهنگ تهران

ردیف	نام مدرسه	دوره تحصیلی	شماره و تاریخ جلسه تصویب مجوز	دوره تحصیلی و سایر توضیحات
۱۲	ارجمند	دبستان کامل پسرانه	۱۳۳۸/۱۰/۵-۹۷۹	● مدیرمسئول: ابوالفضل حوریانی در حومه تهران
۱۳	جعفری اسلامی	دبیرستان دوره دوم	۱۳۳۸/۸/۲۳-۹۷۶	● مدیرمسئول: دکتر محمدحسین جاراهی، تصویب امتیاز در ج ۹۶۸-۱۳۳۸/۶/۴
۱۴	قائمیه	دبستان کامل پسرانه	۱۳۳۸/۱۱/۱۷-۹۸۲	● مدیرمسئول سید محمد کتابچی در رستم آباد قلهک
۱۵	احمدیه اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۳۳۸/۱۱/۱۷-۹۸۲	● مدیرمسئول: محمدعلی کارطلب در تهران
۱۶	محمدی	دبستان کامل پسرانه	۱۳۳۹/۳/۱-۹۸۹	● مدیرمسئول: شیخ محمدکاظم عترتی (تمدنی؟) کوشالی، لاهیجان
۱۷	محمدی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۳۹/۳/۱-۹۸۹	● مدیرمسئول: مهدی مهدوی، لاهیجان
۱۸	انتهی عشری	دبیرستان پسرانه، دوره اول	۱۳۴۰/۵/۲۲-۱۱۰۹	● مدیرمسئول: احمد راسخ افشار، تهران
۱۹	اسلامی	دبیرستان پسرانه، دوره اول	۱۳۴۱/۳/۲۷-۱۰۴۱	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ شهر رضائیه
۲۰	مهدیه اسلامی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۴۱/۹/۲۵-۱۰۴۹	● مدیرمسئول: حسین صبحی، ناحیه ۶ تهران
۲۱	جعفری اسلامی نارمک	دبستان پسرانه	۱۳۴۱/۱۲/۱۹-۱۰۵۲	● مدیرمسئول: حسین رضایی قیده، نارمک تهران
۲۲	مصطفوی اسلامی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۴۲/۵/۱۳-۱۰۵۵	● اعزام مدیرمسئول از طرف ناحیه ۶ تهران
۲۳	رضویه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۲/۵/۱۳-۱۰۵۵	● مدیرمسئول: خانم فاطمه حاج غفور، ناحیه ۱۰ تهران
۲۴	محمدیه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۲/۵/۱۳-۱۰۵۵	● مدیرمسئول: خانم فاطمه خواجوی، ناحیه ۶ تهران

ردیف	نام مدرسه	دوره تحصیلی	شماره و تاریخ جلسه تصویب مجوز	دوره تحصیلی و سایر توضیحات
۲۵	مهدویه	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۲/۵/۱۳-۱۰۵۵	● مدیرمسئول: خانم عدرا منصف، ناحیه ۶ تهران
۲۶	احمدیه اسلامی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۴۲/۵/۱۳-۱۰۵۵	● انتقال مکان دبستان از ناحیه ۶ به ۸ فرهنگی
۲۷	فاطمیه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۲/۶/۲۴-۱۰۵۷	● مدیرمسئول: خانم زهرا کیمیا، ناحیه ۵ تهران
۲۸	حجتیه اسلامی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۴۲/۶/۲۴-۱۰۵۷	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۶
۲۹	نجفی اسلامی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۴۲/۶/۲۴-۱۰۵۷	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۵
۳۰	بوعلی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۴۲/۶/۲۴-۱۰۵۷	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۵
۳۱	اسلامی حسینی	دبیرستان کامل پسرانه	۱۳۴۲/۶/۲۴-۱۰۵۷	● مدیر مسئول: کریم نصیری (دیپلم مدرسی رشته منقول)، ناحیه ۵ تهران
۳۲	دوشیزگان معصومیه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۲/۷/۲۱-۱۰۵۹	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۸
۳۳	دوشیزگان قائمیه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۲/۷/۲۱-۱۰۵۹	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۵
۳۴	دوشیزگان نجمیه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۲/۷/۲۱-۱۰۵۹	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۱۰
۳۵	رضویه اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۳۴۳/۱/۲۳-۱۰۶۸	● شهری
۳۶	سجادیه اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۳۴۳/۲/۱۳-۱۰۷۱	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ شهری

ردیف	نام مدرسه	دوره تحصیلی	شماره و تاریخ جلسه تصویب مجوز	دوره تحصیلی و سایر توضیحات
۳۷	عسگری اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۳۴۳/۲/۱۳-۱۰۷۱	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ شهرداری
۳۸	عفت اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۳/۲/۱۳-۱۰۷۱	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۱۰، لغو امتیاز مدرسه در ج ۱۱۴۳-۱۳۴۶/۵/۱ در پی ضرب و شتم یک دانش آموز توسط معلم
۳۹	قائمیه	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۳/۲/۱۳-۱۰۷۱	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۵
۴۰	قائم	دبستان کامل پسرانه	۱۳۴۳/۵/۱۱-۱۰۷۷	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۸
۴۱	علویه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۳/۵/۲۵-۱۰۷۸	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۵
۴۲	دانش اخوت	دبستان کامل پسرانه	۱۳۴۳/۶/۲۹-۱۰۷۹	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۷
۴۳	اسلامی	دبیرستان دخترانه	۱۳۴۳/۶/۲۹-۱۰۷۹	● اعزام مدیر مسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۸
۴۴	مهدیه مقدم	دبستان کامل پسرانه	۱۳۴۳/۶/۲۹-۱۰۷۹	● اعزام مدیرمسئول از طرف اداره فرهنگ کرج
۴۵	دین و دانش	دبستان دخترانه	۱۳۴۳/۶/۲۹-۱۰۷۹	● اعزام مدیرمسئول از طرف اداره فرهنگ شمیران
۴۶	مهدویه	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۳/۸/۲۴-۱۰۸۲	● اعزام مدیرمسئول از طرف اداره کل فرهنگ استان مرکزی در بخش کن (شمیرانات)
۴۷	اسلامی	دبیرستان پسرانه، دوره دوم	۱۳۴۳/۸/۲۴-۱۰۸۲	● اعزام مدیرمسئول از طرف اداره فرهنگ شهر رضائیه
۴۸	اسلامی نرگس	دبستان کامل دخترانه	۱۳۴۳/۱/۱۸-۱۰۸۸	● اعزام مدیرمسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۸

ردیف	نام مدرسه	دوره تحصیلی	شماره و تاریخ جلسه تصویب مجوز	دوره تحصیلی و سایر توضیحات
۴۹	نبوی اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۱۰۰-۱۳۴۴/۳۰	اعزام مدیرمسئول از طرف آموزش و پرورش استان مرکزی، ناحیه ۷
۵۰	جعفری اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۱۰۳-۱۳۴۴/۷/۲۵	اعزام مدیرمسئول از طرف اداره فرهنگ اردبیل
۵۱	حسنیه اسلامی	دبستان کامل دخترانه	۱۱۰۶-۱۳۴۴/۹/۱۴	اعزام مدیرمسئول از طرف آموزش و پرورش استان مرکزی، ناحیه ۱
۵۲	احمدیه اسلامی	دبستان کامل پسرانه	۱۱۲۵-۱۳۴۵/۵/۲۳	اعزام مدیرمسئول از طرف اداره فرهنگ تهران، ناحیه ۹
۵۳	اسلامی نجفی	دبستان کامل دخترانه	۱۱۳۱-۱۳۴۵/۹/۲۴	اعزام مدیرمسئول از طرف آموزش و پرورش استان مرکزی، ناحیه ۶
۵۴	قائم مطلق	دبستان کامل دخترانه	۱۱۳۶-۱۳۴۵/۱۲/۱۴	اعزام مدیرمسئول از طرف آموزش و پرورش استان مرکزی، ناحیه ۱۹، موافقت با افزایش دو کلاس کودکان ضمیمه در ج ۱۵-۱۳۴۷/۹/۳
۵۵	فرهنگ کاظمیه	دبستان کامل پسرانه	۱۳۴۷/۶/۶-۵	مدیرمسئول قربانعلی پیرمردیان نجفآبادی: در ناحیه ۶ آموزش و پرورش تهران، جایگزین دبستانی که طبق رأی جلسه ۲۰ شورا به آقای کاظم آینه‌چیان اعطا شده بود که به علت فوت ایشان اجازه تأسیس ملغی گردید.

منابع

۱. آرشیو مرکز اسناد نخست وزیری، ش پرونده ۱۷۴۶، ۱۲۰۸۷، ۲۱۷۳۹، ۲۰۹۷۵.
۲. احمدی، مجتبی و دیگران (۱۳۷۹). چشم و چراغ مرجعیت. دفتر تبلیغات اسلامی، قم.
۳. دادگسترانیا، محمد (بی تا). تاریخچه تأسیس و خلاصه فعالیت‌های جامعه تعلیمات اسلامی. جامعه تعلیمات اسلامی.
۴. روشن‌نهاد، ناهید (۱۳۸۴). مدارس اسلامی در دوره پهلوی دوم. مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران.
۵. اسلامی، عباسعلی (۱۳۸۱). طلایه‌دار فرهنگ اسلامی در عصر اختناق. انتشارات بنیاد بعثت، تهران.
۶. جامعه تعلیمات اسلامی (۱۳۶۴). اساس نامه جامعه تعلیمات اسلامی، تهران.
۷. ناشناس (۱۳۸۲). حجت‌الاسلام حاج شیخ عباسعلی اسلامی به روایت اسناد ساواک. وزارت اطلاعات، مرکز بررسی اسناد تاریخی، تهران.
۸. کریمی پور، حمید (۱۳۸۰). جامعه تعلیمات اسلامی (آیت‌الله شیخ عباسعلی اسلامی و نقش ایشان در انقلاب اسلامی). مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران.